

Sari Kiukas

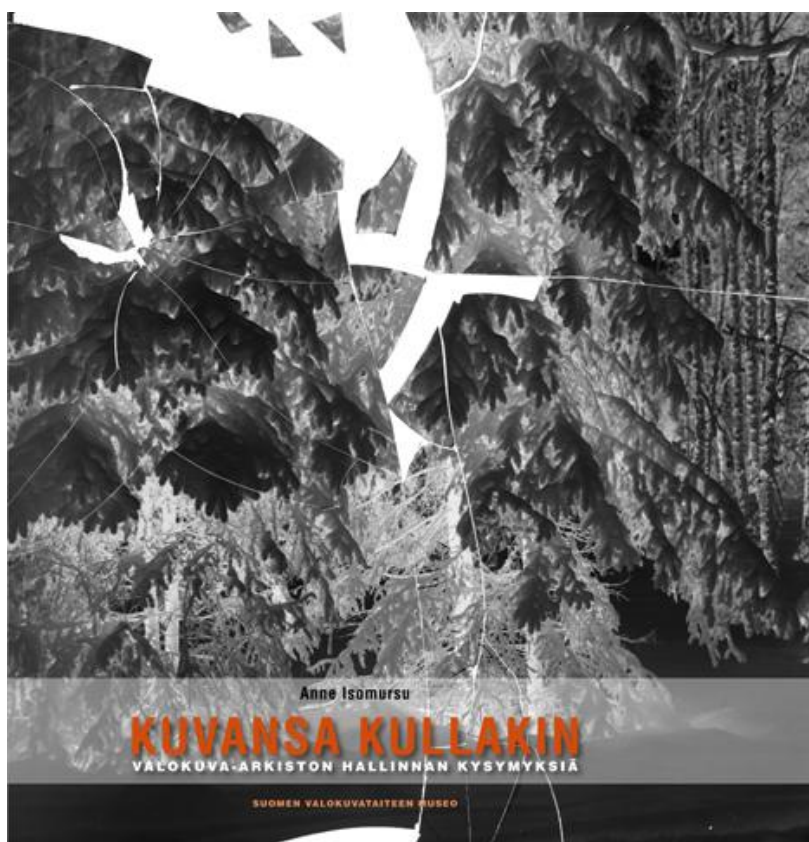
Kirja-arvio:

**Yksityiskohtaisin ase in kaaoksen kimppuun - tarpeellisia ohjenuoria
valokuvakokoelmien hallintaan**

Arvioitava teos:

Isomursu, Anne: Kuvansa kullakin. Valokuva-arkiston hallinnan kysymyksiä.

Suomen valokuvataiteen museon julkaisuja 41. Helsinki 2011.

Kuva: valokuvataiteenmuseo.fi

Monissa museoissa, niin pienissä, keskisuurissa kuin suurissakin, painiskellaan tälläkin hetkellä valokuvakokoelmien, niiden kartuttamisen, säilyttämisen, arkistoinnin ja digitoinnin kysymysten parissa. Kuvien määrällinen kasvu viime vuosisadan ja 2000-luvun alun aikana, lisääntynyt pyrkimys visuaalisen kulttuurin tallentamiseen ja arkistointiin, sekä visuaalisen aineiston suurelta osin digitaaliseksi muuntuminen ja muuntaminen ovat vähitellen tehneet valokuvien museaalista säilyttämisestä ja kuvista muodostettujen museokokoelmien hallinnasta ongelman.

Valokuvat, olivatpa ne sitten mustavalkovedoksia kehyksissä tai arkistokaapissa, painettuja kuvia aikakausi- tai sanomalehdessä, haalistuneita paperiarkkeja kotialbumin sivuilla tai pikseleitä tietokoneruudulla, ovat mielenkiintoisia siinä mielessä, että niitä voi konkreettisesta olemuksestaan huolimatta käsitellä puhtaasti abstraktilla tasolla, kuvina, kuten (varsinkin viimeaikaisen)

taidehistoriallisen tutkimuksen, visuaalisen kulttuurin tutkimuksen ja valokuvatutkimuksenkin piirissä usein tehdään. Valokuvien ja valokuvauksen teorettinen tutkimus on Suomessa ollut vilkasta jo 1990-luvulta lähtien ja tutkijoiden kiinnostus vaikuttaisi edelleen olevan kasvussa (mikä on erityisesti ilahduttanut valokuvateoriasta kiinnostunutta kirjoittajaa).

Suomenkielinen, suomalaisten tutkijoiden tekemä valokuvatutkimus on laadukasta, mutta valokuvien materiaallinen puoli, paitsi taideteoksena, erityisesti konkreettisenä, arkistoitavana tai museoitavana esineenä, on jäänyt tähän mennessä vähemmälle huomiolle. Valokuvan kaksinaisuuden luonne – samanaikaisesti kuva ja esine, kaksi- ja kolmiulotteinen, konkreettinen ja abstrakti – on innoittanut valokuvateoreetikkoja tutkimustyön kannalta hedelmällisiin pohdintoihin. Samaan aikaan konkreettisten valokuvien konkreettinen säilyttäminen on aiheuttanut ja aiheuttaa edelleen hankalia käytännön ongelmia, ylitsepääsemättömiltä vaikuttavia esteitä ja hallinnoijilleen harmaita hiuksia.

Valokuvataiteen museon tutkija *Anne Isomursu* on tarttunut härkää sarvista. Hän on kollegoineen julkaissut juuri vahvasti käytäntöön ja konkretiaan perustuvan, valokuvakokoelmien hallintaan liittyviä ongelmia käsittelevän teoksen, joka kunnianhimoisen yksityiskohtaisesti pyrkii selvittämään ja erittelemään kokoelman hankinnan, arkistojärjestyksen laatimisen, sisällön- ja ulkoasun kuvailun sekä säilytyksen ja digitoinnin haasteita – ja vastaamaan niihin.

Kuvansa kullakin. Valokuva-arkiston hallinnan kysymyksiä on nimensä mukaisesti kokoelman hallintaan kysymys kerrallaan keskittyvä, käsikirjamainen teos. Valokuvatutkijana Isomursu tuntee kenttensä ja paitsi selvästi tiedostaa, myös esittelee lukijalleen valokuvakokoelmiin ja niiden säilytykseen liittyvät, omassa historiallisessa hetkessämme keskeiset ongelmat. Ote on perusteellinen ja selkeä. Teos jakautuu yhdeksään lukuun, joita seuraavat vielä kokoelmapolitiikkaan, tekijänoikeuksiin ja SEPIA-nimisen EU-hankkeen luomiin valokuvaluettelointiperiaatteisiin keskittyvät liitesivut sekä *Riitta Koskivirran* laatima, valokuvia, tulosteita ja fotomekaanisia kuvia yksityiskohtaisesti erittelevä kaavio. Luvuista kaksi – valokuvien luetteloinnissa tarvittavaan ulkoasun kuvailuun sekä valokuvien säilytykseen perehtyvät – on kirjoittanut Riitta Koskivirta; lisäksi *Jukka Kukkonen* on vastannut valokuvien luettelointiin liittyvästä alaluvusta ja *Virve Laustela* ja *Juha Sulin* ovat kumpikin kirjoittaneet alaluvun kuvien digitointiin liittyvän otsakkeen alle. Muutoin teksti on Isomursun käsialaa.

Teoksen rakenne on johdonmukainen. Teksti lähtee liikkeelle kokoelman alkuperäisestä muodostumisesta ja sen historiasta, etenee hankintaan ja museoon siirtämiseen sekä käytännön kokoelman rakentamiseen – kokoelmaselvityksen luomiseen, arkistojärjestyksen suunnitteluun ja luettelointiin. Lopuksi käsitellään kokoelman säilytyksen ja digitoinnin kysymyksiä. *Jaana Jäntin* käsialaa oleva selkeä taitto ja jopa teoksen mustavalkopunainen yksinkertainen väritys tukevat tekstin tyyliä ja aihetta. Etuna kirjalle on myös sen kaunis, aiheeltaan suoraan kirjan konkreettiseen ytimeen johdattelava kansi – kanteen on painettu rikkonaisena kirjekuoresta löytyneen, vuonna 2011 konservoidun, I. K. Inhan kuvaaman lasinegatiivin kuva.

Paitsi yksityiskohtaisia ohjeistuksia ja teemoittain otsikoiden alle kerättyjä, suoraan käytännössä kokoelman äärellä kysyttävien kysymysten listoja, Isomursu tarjoaa myös asioita entisestään selkityttäviä ja konkretisoivia taulukoita ja esimerkkejä, jotka auttavat lukijaa hahmottamaan kokoelmatyössä kohdattavat haasteet ja niiden mahdolliset ratkaisut, ja suhteuttamaan tekstissä kerrotun suhteellisen helposti miltei minkä tahansa laiseen valokuvakokoelmaan. Leipäteksti tarjoaa myös taustoittavaa tietoa, joka usealle arkistojen ja kokoelmien parissa työskentelevälle museoammattilaiselle toki entuudestaan kovin tuttua. Selvitys on kuitenkin hyödyllinen, sillä näine taustoituksineen *Kuvansa kullakin* -teosta voisi suositella ohjenuoraksi ja avuksi myös yksityiselle keräilijälle, jolle kuvien säilytyksen ongelmat ja ongelmien syyt eivät kokemuksen tai koulutuksen kautta ehkä ole muodostuneet aivan niin selviöiksi.

Ohjenuoraksi teos on mainio kuitenkin ensisijaisesti erilaisille museoille; kaikenlaisille museoille joilla on hallussaan valokuvakokoelmia. Valokuvataiteen museo toteuttaa tämän julkaisun muodossa kiitettävästi tehtävänsä valtakunnallisena erikoismuseona jakaen erityisalueensa tutkimustietoa, kokemusta ja osaamista muiden museoiden käyttöön. Vaikka monet kirjassa esitellyt kokoelmien muodostamisen periaatteet ovatkin jo laajasti käytössä ja museokentällä tunnettuja käytäntöjä, vielä selkeämmin yleisesti tunnetut ja yhteisesti jaetut, kaikkien museoammattilaisten käytössä olevat yhteismitalliset arkistointitavat ja -työkalut, toisin sanoen juuri kirjassa käsitellyt arkiston muodostamiseen, säilyttämiseen ja digitoimiseen liittyvät periaatteet ovat (tai ainakin olisivat) ensiarvoisen tärkeitä sekä museoiden toiminnan, teoslainojen ja tutkimuksen, kokoelmissa olevien päällekkäisyyksien välttämisen ja valokuvien provenienssi- ja muiden kontekstietojen mahdollisimman kattavan kirjaamisen kannalta, että toimivamman yleisöpalvelun ja kokoelmien saavutettavuuden edistämisen vuoksi.

Kuvansa kullakin lienee lähes mille tahansa museolle tietolähteenä ja käsikirjana hyödyllinen, mutta pyrittäessä käytännössä kirjan ohjeiden mukaiseen valokuvakokoelmien hallintaan suurimmaksi ongelmaksi todennäköisesti muodostuu, etteivät eri museoiden (hiljattain entisestään budjettileikkausten myötä vähenneet) resurssit ole riittävät seuraamaan kirjan yksityiskohtaista ohjeistusta. Jo pyrkimys ohjeistuksen seuraamiseen tai sen toteuttaminen tietyillä osa-alueilla on ainakin ennestään hankinta-, luettelointi- tai digitointiperiaatteiltaan puutteellisten kokoelmien kannalta askel eteenpäin. Perusteellinen, taitava, ammattimainen sekä esineitä, arkistomateriaalia ja teoksia kunnioittava kokoelmahallinta kuitenkin on paitsi monia monituisia työtunteja ja koulutettua henkilökuntaa, myös oikeanlaisia materiaaleja ja välineitä riittävän varastointitilan vaativaa – toisin sanoen kallista. Valokuvataiteen museon 41. julkaisu on tässäkin mielessä tarpeellinen: teos on muistutus yleisölle, valitettavan usein myös myös monille päättäjille, näkymättömän museotyön ydinalueen, kokoelmatoiminnan, tarpeellisuudesta ja merkittävydestä, ja sellaisena samalla kattavasti perusteltu kannanotto kokoelmista huolehtimisen ja niihin suunnatun resursoinnin puolesta.

Kirjoittaja opiskelee kulttuuri- ja taidehistoriaa ja museologiaa Turun yliopistossa, kirjoittaa parhaillaan matkavalokuvaukseen liittyvää pro gradu -työtään ja on työskennellyt kulttuurihistoriallisissa ja taidemuseoissa myös valokuvakokoelmien parissa.

Kuvalähde: <http://www.valokuvataiteenmuseo.fi/fi/component/content/article/10533>